

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР“ по научна специалност 05. 08. 04. „Изкуствознание“

Тема на дисертационния труд:

ПОТЕНЦИАЛНОТО ПРОСТРАНСТВО: ПСИХОЛОГИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА ХУДОЖЕСТВЕНОТО

Докторант: Йово Панчев

Научен ръководител: проф. д-р Петер Цанев

Рецензент: проф. д-р Орлин Панайотов Дворянов

В настоящата рецензия се разглежда дисертационния труд на Йово Панчев - задочен докторант към катедра „Психология на изкуството, художествено образование и общообразователни дисциплини“ на Национална художествена академия „Николай Павлович“.

Още в началото бих желал да отбележа, че работата на Йово Панчев в областта на теоретичните проучвания и кураторски дейности ми е сравнително добре позната. Със задоволство установявам, че настоящата дисертация е базирана на значителен брой литературни източници, преки наблюдения, проучвания, както и запознаване със значително количество документация.

От приложения списък на публикации по темата става ясно, че интересът на докторанта към съвременното българско изкуство е не само траен, но и съпроводен с целенасочени изследвания за изясняване на спецификата на художествената ситуация в страната през последните години. Сред заглавията на публикациите по темата на дисертационния труд на Йово Панчев, правят впечатление „Българският Модел. Архитектура на Кризата“ („Дизайн и архитектура – теория, практика и взаимодействие“ докторантски семинар в НБУ, 2011г.) и поредицата от статии във в-к „Култура“ (2013-2014 г.).

Представеният дисертационен труд е съобразен с формалните изисквания към типа докторантски изследвания в областта на изкуствознанието. Общият обем на труда е 193 стр. и като цяло е структуриран в последователността - въведение, пет глави, заключение и библиография. Последната съдържа 84 заглавия на български и латиница - печатни издания, каталози, статии от сборници, периодичния печат и интернет източници.

Трудът е придружен от отделно книжно тяло съдържащо приложения с обем 61 страници. Те са разделени в три части, съответно назовани: Приложение - 1 „Чужди текстове разглеждани в контекста на дисертацията“; Приложение – 2 „Интервюта и отделни публикации“; Приложение – 3 „Текстове към изложби“. Сред тях са публикации и пасажии от известни наши и чужди автори, както и статии, и кураторски текстове чиито автор е докторантът.

Авторефератът е във формат А5 и съдържа 29 стр. текст, в който са представени научната значимост и актуалност, обектът, предметът, целите, използваната методология, структурата на труда и приносите.

Изборът на темата на труда е свързан с интересите на докторанта в сферата на българското съвременно изкуство през последните двадесет години. По-конкретно темата е инспирирана от психологическите и поведенческите нагласи на автори и публика, спонтанно възникналите или съзнателно предизвикани ситуации по време на артистични изяви, сугестивното въздействие на местата, в които могат да се локализируют случванията и др. Всички те формират особен вид „художествено“ пространство натоварено с психологическите, социалните и културно естетически преживявания на индивида и/или групата в контекста на артистичните събития.

Безспорно актуалността на темата е в пряка връзка с процесите протичащи в съвременното българско изкуство в началото на двадесет и първи век. След известно изчерпване на концепциите за промяна в художествената сфера през 90-те години на двадесетото столетие се появиха нови поколения млади автори, представители на различните изкуства. Новият тип маргинализиране на културата и изкуството в България, свързан с продължителната незаинтересованост на политическите и икономическите формации към проблемите в духовната област, тласна отделни млади творци и групи към търсене на алтернатива на официалните форми и места за

творческо презентиране. Важна страна на това явление са връзките му най-вече със съвременните (концептуални) форми на изкуството и необходимостта предимно на младите, да заявят идеите си и завоюват свои собствени позиции в публичното пространство.

Йово Панчев е пряк наблюдател и участник в тези процеси. Той натрупва през годините голям организационен опит като организатор, куратор и автор в проекти като „Студио Даухаус“ – независимо пространство за изкуство и международния фестивал на пърформанса „Sofia – Underground“. Същевременно като един от инициаторите и двигателите на развиващите се процеси Йово Панчев концептуализира на теоретично ниво причините и смисъла им. Мисля, че настоящият труд е нещо като теоретично обобщаване на разнопосочните му търсения и разсъждения в тази посока.

Като цяло текстът на дисертационния труд по думите на самия автор представлява „бриколаж от текстове“ и не следва строго последователно развиваща се линия на представяне на тезата. Той споделя убеждението си, че *„писането за изкуството като процес свързан с културната дейност позволява артистично отношение към текста“*. В същност изследователския му подход се свежда до подробно проучване на разнообразни литературни източници свързани с темата и структурирането на изложението като се базира на ключови цитати от тях. Така изследването му се оформя чрез използването основно на някои подходи от психологията на изкуството в комбинация с теоретични постановки свързани с други хуманитарни дисциплини.

Тезата, която Йово Панчев застъпва, се свежда до изясняване на понятието „потенциално пространство“ разглеждано като пресечна точка на прилагане на различните парадигми коментирани в дисертационния труд. С една дума ключовият проблем в дисертацията е концентриран в усилието да се обясни и обоснове „потенциалното пространство“ като съществена част от художествените феномени и съответните им психологически аспекти. Наред с пространното позоваване на различни авторски тези и разсъждения, авторът на дисертационния труд не пропуска да отбележи, индивидуалното си присъствие в текста формулирано като „свръх-теза“: *„Свръх-тезата е онова характерно качество или обертон, което може да се открие във всяко произведение на даден автор. То е там, защото авторът го е поставил в основата на интелектуалния си труд. Отразява често не само потребността от*

